

HOLMI

XIX évfolyam 6. szám

2007. június

Szerkeszti: Réz Pál (főszerkesztő),
Radnóti Sándor (bírálat), Várady Szabolcs (vers), Závada Pál (széppróza),
Fodor Géza, Szalai Júlia, Voszka Éva

Szerkesztőbizottság: Bodor Ádám, Dávidházi Péter, Domokos Mátyás,
Göncz Árpád, Kocsis Zoltán, Lator László,
Ludassy Mária, Nádasy Ádám, Rakovszky Zsuzsa.
Tördelőszerkesztő: Környei Anikó. A szöveget gondozta: Zsarnay Erzsébet

TARTALOM

- Dunajcsik Mátyás*: In memoriam Gustav Aschenbach • 695
Mint Genkyu-en kertje Japánban • 696
- Kiss Judit Ágnes*: Karma • 697
Elv-vezérlés • 698
Villanella • 698
- Csengery Kristóf*: Különbéke az esőcsinálóval • 699
Dalos Anna: Találkozás egy fiatalemberrel (Kodály
Zoltán „Páva-variációi”-ról) • 701
- Parászka Boróka*: Sütő András – a magyarországi író • 711
Berniczky Éva: Fogyóholdban • 721
Rába György: Egy himnikus költő • 726
Vörös István: Szemüveg a becsukott szem fölött • 729
A forradalomról • 730
- Lázár Júlia*: A szent poézis • 731
A létezésnek • 731
Relativitás • 731
- Nathaniel Hawthorne*: Látnoki képek
(Szabó Szilárd fordítása) • 732
- William Shakespeare*: Három szonett
(Szabó T. Anna fordításai) • 742
- Bartha Katalin Ágnes*: Shakespeare XIX. századi
kolozsvári olvasói • 743
- Borbás Mária*: Régi idők tanúja • 755
Blum Tamás: Menetrend (I)
(Bächer Iván bevezetésével) • 759
- Báthori Csaba*: Ámokvilág • 774
Elbeszélés • 774
Akarok játszani, de • 775

- Győri László*: A kölcsönző • 776
Kálmay Adél: Dregyán Anca boldogsága • 780
Spiégl Máté: Kardió • 786
Schauschitz Attila: Maigret nyomán a világ • 787
Finy Petra: Bóbita őszül • 799
A fiú, akinek haja sötétebb volt
a fekete párduc árnyékánál • 799
Magyar László András: Teológia és zoológia • 800

FIGYELŐ

- Angyalosi Gergely*: Hol a költészet mostanában?
(Kemény István: élőbeszéd) • 802
Keresztesi József-Szegő János: Két bírálat egy könyvről (Tóth Krisztina:
Vonalkód) • 805
Szabó T. Anna-Bodor Béla: Két bírálat egy könyvről (Kiss Judit
Ágnes: Irgalmasvérnő) • 815
Bazsányi Sándor: Komcsizgatunk, elvtársak, komcsizgatunk?
(Kukorelly Endre: Rom.
A komonizmus története) • 821
Ruttkay Kálmán: Szabadon szolgál a szellem
(Kucsman Árpád: Egy kémikus a régi
Eötvös Collegiumban) • 823

Megjelenik havonta. Felelős kiadó: Réz Pál. Vörösmarty Társaság
Levélcím: HOLMI c/o Réz Pál, 1137 Budapest, Jászai Mari tér 4/A
Terjeszti a Nemzeti Hírlapkereskedelmi Rt. és a regionális részvénytársaságok
Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág
Előfizethető közvetlenül a postai kézbesítőknél, az ország bármely postáján,
Budapesten a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban és a Központi Hírlap Centrumnál
(Bp. VIII., Orczy tér 1. Tel.: 06 1/477-6300; postacím: Bp. 1900)
További információ: 06 80/444-444; hirlapelofizetes@posta.hu
Előfizethető még postai utalványon Závada Pál címén (1092 Budapest, Ráday u. 11-13.)
Előfizetési díj fél évre 2500, egy évre 5000 forint, külföldön 50, illetve 100 euró
Tördelte: Kardos Gábor. Nyomtatta az ADU PRINT Kft. Vezető: Tóth Béláné

A HOLMI honlapja: www.holmi.org

ISSN 0865-2864

Dunajcsik Mátyás

IN MEMORIAM GUSTAV ASCHENBACH

Köszönettel Nemes Z. Máriónak

*„...ahhoz ugyanis, hogy túllépjünk önmagunk
egy-egy döntő csapdáján, saját ördögeinkkel
kell először paktálnunk.”*

(Balassa Péter)

A szarvas isten keletről érkezett meg.
Ezúttal ő se tudta, hogy kit ölt magára.
De azért kajánul figyelt. És megremegetek
a San Marco homlokzatán a szentek,
s a homlokzat fölött a bronzlovak patája.

Milyen viszonyban lehet egy kultúra
a saját anyagával? Milyen a jó?
Milyenben lehet? Ezt hozta magával az útra,
és ezt a kérdést fogalmazta újra, újra,
amíg a lagúnát lassan ellepték a legyek.

Körötte ólmosan szikrázó déli firmamentum,
s a partokon: várossá bűvölt szigetvilág.
Újmódi, latin gesztussal intett feléjük: *pax vobiscum*,
s ahogy a reggel fullasztó délutánba szédült,
a Lido állomásán kitetette magát.

Mennyi szálló, mennyi incselkedő terasz várta!
Zászlók lobogtak az erkélyeken.
S a leplezetlen testek ártatlannak tűnő orgiája
a strandokon! Mintha bakkhánsnőket vinne táncba
a szabadnapos, polgári fegyelem.

Pusztuljon hát a képmutató ünnep, mosolygott,
mérjük le, mi hullik el, s mi örök?
Mit szól majd vajon a halállal beoltott,
állhatatos Apollón-pap, ha véletlenül rájön:
benne a németnél több az ógörög?

„Büntetlenül nem lehet vég nélkül szublimálni,
ha városod forró mocsárra építed.
Velenice süllyed, mégpedig önmagába:
ha van erőd hozzá, ebből meríts hitet!”

– szólt tekintetével, már félig a vízben állva,
mikor Aschenbachért megjöttek a mentők,
s kezelni kezdték: de mindhiába.
Szemében még ott égett a kép, amikor eldőlt:
egy ifjú isten formás, nyurga lába.

MINT GENKYU-EN KERTJE JAPÁNBAN

Korai Zsoltnak

Ne legyél nekem vár, amit bevehetnék,
és ne legyél múzeum, hogy filcpapucsba kelljen
bújnóm, ha be akarok lépni; ne legyél asztal sem,
amit naponta megterítenek, de jól lehet rajta dolgozni
meg baszni is, és jól elférnek körülötte a jó barátok;
és ne legyél szoba, mert nincs szükségem kis,
meleg zugokra, hogy egy csésze forró tea mellett
hátradőlve benned elfeledjem ezt a rossz, bolond világot.

Legyél inkább olyan, mint a Genkyu-en kertje, nem
sokkal a Hikone kastély mellett, Japánban:
ne tüntess színpompás virágessóvel, legyen elég
a fákkal körbezárt tó, néhány híd és a tó körül
helyenként sziklák és növények laza együttese.
Az ösvény legyen színes kövekkel kirakva, és
figyelnem kelljen, hogy hova lépek; legyen
minden fa, kavics és bokor szimbólum benned,

melynek a jelentését nem ismerem. Szóval legyél,
kérlek, és most jól figyelj: bejárható, és otthonos titok,
üljek naphosszat partodon egy vízben úszó levelet
figyelve boldogan és teljesen hülyén, keljen fel bennem
a vágy, hogy az utolsó fűszálig utána járjak rejtett
értelmeidnek, de tudjam, hogy bármennyit is tanulnék
rólad, leélhetnék benned egy egész életet, és mégis:
az istenit, soha, soha, soha nem lehetek már valódi japán.

Kiss Judit Ágnes

KARMA

Lehet, hogy ez már egy másik élet,
Csak még nem vettük észre,
A hétköznapi abroncsai
Már nem tartottak össze.

A bomló testből néhány atom
Majd újraszerveződik,
Macskából madár lesz, kutyaából hal,
És képzelheted a többit.

Különös reinkarnációk,
Ciki, hogy ide születtünk,
Tuti, hogy ez már egy másik élet,
Fura, hogy észre se vettük.

Idegen arcok, alterált végzet,
Hol van a régi, a másik?
Jó volna bármit fölismerni,
Rohanunk háztól házig.

Ellenséges az idő, a tér, de
Nincs hová hazamenni,
Bőrizomtömlőjén már lassan
Araszol felénk a semmi.

Odafönn elszúrták, úgy tűnik,
De lényeg, hogy jó volt a szándék,
Biztos, hogy ez már egy másik élet,
De talán ez is ajándék.

ELV-VEZÉRLÉS

„Az elv olyan, mint a fűg. Az ember egy darabig tartja-tartja, aztán úgyis elengedi.”

Volt nekem is hajdan pár úgymond vezérlő elvem,
sajnos a legszebbeket egy nap elpókereztem.

Csak egy maradt meg végül, az meg eléggé gyenge,
ha bajban voltam, mégis megkapaszkodtam benne.

Anno tán Epikurosz tudott hasonlót szülni,
hogy ne okozz fájdalmat, ha el lehet kerülni.

Ezt tartom azóta is, vagy inkább ő tart engem,
de hogyha szükség lesz rá, majd ezt is eleresztem.

Akkor minden szél felkap, mint tört kórót a kertben,
bárhova sodor, mégis tudom, hogy mit kell tennem.

Az én vezérem most már bensőmből távvezérel –
magamon kívül vagyok az utóbbi húsz évben.

VILLANELLA

mint a csárdásban egy jobbra egy balra
mindig ugyanazt a figurát járom
keresek rímet mindig ugyanarra

míg körbe-körbe pörgök egymagamba
felhúzhatós baba most reklámáron
mint a csárdásban egy jobbra egy balra

vezet a vers s elgáncsol készakarva
minden éjszaka visszatérő álom
rímet keresni mindig ugyanarra

de cséplem a szót, lábam alatt szalma
orromban karika, nyakamban járom
mint a csárdásban egy jobbra egy balra

néha véletlen találok új hangra,
mint mikor mellényülök a gitáron,
rímet keresek mindig ugyanarra

lepke a gertyafénytől megzavarva
billegek egyensúlytalan egy lábon
mint a csárdásban egy jobbra egy balra
keresek rímet mindig ugyanarra

Csengery Kristóf

KÜLÖNBÉKE AZ ESŐCSINÁLÓVAL

„Ha tudtam volna...”

Éltem, mint bárki más. Tettem a dolgom,
jól, rosszul, ahogy lehetett,
hagytam peregni a lencsét a zsákból,
a múltó éveket.
Nem fordultam utánuk, nem mondtam: „állj meg”,
nem számoltam, mennyi marad;
nem fontam az ébrenlétbe tarka
álom-szalagokat.
Dolgoztam. Küzdöttem is, ha kellett,
feszült bennem indulat, erő.
Ha ütöttek, ütöttem – nem nagyobbat,
mint amekkora járt. Az idő
gyúrt, formált közben. Észrevétlen
átalakult a táj
kívül-belül. Rügyezett benne tavasz és
pusztított benne aszály.
Egy napon felfigyeltem: halkan,
akár a verdeső
lepkeszárny, szemerkélni kezdett
bennem a savas eső.
Alig hallottam először: mintha távol
dúdolnának, tompa volt
és elmosódott – aztán rázendített,
harsányan, zengőn dalolt,
majd még sűrűbbre váltott, zuhogott kitarción,
s azóta el nem áll.
Tengődöm, mint akinek van lakása,
de magában nem talál

otthont. Menekülne, levetné
a testét, mint szakadt ruhát,
megtudni, hátha a testen kívül
jobb. Hátha jobb odaát.
S mert éreztem, sejtettem, hogy ki hozta
rám az ártó esőt,
elhatároztam, nekivágok,
és megkeresem őt:
a Másikat, az ikreket, aki kezdettől
velem és bennem él,
gubbaszt a sötétben, figyel feszülten,
nem bízik és nem remél,
csak elvet és megvet – engem, magát és
mindent, ami volt, ami van;
ha megszólal, mélyzöld epébe mártott
nyelvvel, haragosan
ítélve beszél. Vádolja a pusztá
létet, eltöröl és visszavon,
szava homályos és durva, mint a rajzok
a városszéli gyárfalakon.
Szúrna, vágna és rúgna, nem nézve
se gyengét, se beteget –
a teremtményre ridegen pillant,
nincs benne szeretet.
Én ismerem őt, tudom róla,
amit nem tud senki más:
kapálózó, vad lényeg egyetlen
elfojtott ordítás.
És mert fényben járó felemnek ő az
árnyékban ziháló másik fele,
békét nekem, beláttam, nem a semmivel kell
kötnöm, csakis vele.
Elindultam, leszálltam a mélybe,
Hozzá, az alfa-szint
tárnáiba, a könyvek pontos
útmutatása szerint.
Megtaláltam és megszólítottam:
„Te, aki én vagyok,
enyhülj meg, kérlek, szelídülj, ha lehet, mert
nem bírom már a sok
esőt. Szétmar a sav, elemészt. Ha igaz, hogy
ezt akartad, tényleg ezt,
hát sikerült. A baj bennem él már,
és nem tágít, nem ereszt,
kapaszkodik a húsomba, kitart hűséggel,
naponta mélyebbre ás,
nedvemmé vált, úgy látszik, ami belőled
fröccsent rám, a pusztulás.

Győztél. De adj egy esélyt nekem is még,
 szeretnék hatni rád:
 vond ki bensőmből csapataid, szüntesd meg
 háborgó kémiád.
 Amire eddig nemet mondtál, arra
 mostantól mondj igent,
 vedd szádba a szót, rágd meg a rostjait, és
 ízlelgesd, mit jelent.
 Dobj el a dacodat, fogadd el: színesebb,
 mint ahogy látod, a kép.
 Vagy ha kell a tagadás, csak annyit engedj,
 én hadd legyek újra ép.
 Legyen béke köztünk – bármi áron,
 nincsen feltételem.
 Szánj meg, ne fordulj el. Nézz rám, előtted
 térdre ereszkedem.”

Dalos Anna

TALÁLKOZÁS EGY FIATALEMBERREL

Kodály Zoltán „Páva-variációi”-ról

Arnold Schoenberg – SZIMFÓNIAK NÉPDALBÓL című tanulmányában – azt állította, hogy népdalból a fejlesztő variáció eljárásával nem lehet jelentős variációs művet létrehozni, mivel az önmagában zárt népdal nem rendelkezik olyan variációs motívummal, amit a zeneszerző később művében kibonthatna. Nincs benne semmi zeneszerzői „probléma”, „*semmi kifejtést igénylő momentum*”.¹ Schoenberg elképzelése szerint komponálás közben a zeneszerző nemcsak a témát találja ki, hanem azzal együtt azonnal az egész darabot is, hiszen a műalkotás éppolyan, mint az „*almafá virágja*” vagy „*rügye*”, amelyben már „*meghatározott a jövőző alma valamennyi tulajdonsága*”.²

E szerint az elképzelés szerint Kodály Zoltán variációs főművének, a PÁVA-VARIÁCIÓK sorozatának témája, a Páva-dallam nem ad igazi lehetőséget a variálásra. A műről szóló értékelésben Kodály mégis úgy vélte: a kompozíció „*megértéséhez semmiféle zenei szak tudás nem kell. De kell ismerni a népdalt, amelyből, mint a virág a magból, kinőtt*”.³ A magból kinövő virág éppúgy, mint a Schoenberg-féle virágból-rügymből megszülető alma hagyományosan az organikus műalkotás létrejöttének módját szimbolizálja.⁴ Schoenberghez hasonlóan az organicizmus elve Kodály zeneszerzői gondolkodásában is meghatározó jelentőséggel bírt, olyannyira, hogy – mint azt tanítványai, Horusitzky Zoltán és Sonkoly István emlékezései alátámasztják⁵ – tanításának is alapelvévé emelte.

A PÁVA-VARIÁCIÓK-at elemezve Weissmann János is úgy vélekedett, hogy a mű az organikus fejlesztés elvére épül.⁶ Ennek ellenére a kompozícióról szóló elemző tanulmá-